

SZÉLL KÁLMÁN

„CSILLAGOK, CSILLAGOK, SZÉPEN RAGYOGJATOK ...”

(GONDOLATOK 2011-TŐL)

II. RÉSZ

TERMÉSZET-, VILÁG- ÉS ÉLETSZEMLÉLET

Az előrehaladt idő során a gyümölcs növekedése megtorpan, megindul benne az érés, a mennyiségi változások minőséginek adnak helyet, amelynek során megédesedik, beteljesíti célját, fogyaszthatóvá, közkinccsé válik. Az emberi élet is hasonló.

*

Megismerhető a világ? Életünkben biztosan nem! Ki tudná megfejteni a többmilliárd fényévy méretű universon valamennyi titkát? Soha nem érkezik el az az idő, amikor már mindenre tudjuk a választ.

*

A gyémánt nem azért értékes, mert ragyog, hanem mert nemes és sziklaszilárd.

*

Az élet – kitüntetetten az emberi élet – szerkezete, felépítése a parányi részletekig, működése pedig még inkább igazi *teofánia*, azaz Isten megmutatkozása.

*

A ma és a holnap bűvöletében élünk. Csak ezeket látjuk élesnek, közelinek és nagyoknak, amely egyrészt szinte eltakarja előlünk a jövő perspektíváját, másrészt gyorsan feledteti a múltat.

*

A múmiák „örök élete” csak a *test* fennmaradása. Szellemünk, emlékünkn, halálunk utáni „visszajárásában” csak *lelkünk* (vagy annak emléke) munkálkodik. Ám a test lélek, a lélek pedig test nélkül, (már vagy még) nem ember.

*

Az erdő csodálatos birodalom. Benne számos élőlény van, és sok titok. Meséket ihlet és rejteget. Évezredek „konzervatívizmusa” tiszteletet érdemel. Saját társadalma, atmoszférája, klímája, illata van, a betakarás, befogadás, rejtezkedés, sőt az ihletadás és az ÉLET kimeríthetetlen kútforrása.

*

Nem akarok többnek vagy másnak látszani, mint ami valójában vagyok, egy gyarló ember a sok közül.

*

Amit érzékszerveinkkel érzékelünk, azok az ún. *anatómiai érzések*. Vannak lelki érzések is, amiket a gondolatok tolmácsolnak, de a szívben fészkelnek. Az érzés szüli a gondolatot vagy a gondolat váltja ki az érzést? A lelki érzéseknek nincs agyi (anatómia) központja.

*

Bár az ember „beszélve” gondolkodik, a gondolkodáshoz nincs szükség beszéd tudásra. Primitív módon az állat is tud gondolkodni. Ám a fő kérdés nem is az, hogy az élőlények mi-ként gondolkodnak, hanem hogy *ki (vagy mi) az*, akitől a gondolat származik, vagy aki (ami) az agyat gondolkodtatja, s milyen kezdeményezésre, miért teszi ezt?

*

Minden írás fogságba ejtett, rögzített gondolatok sora.

*

Az *írás* – némiképp megfegyvelmezett, megszelídített – szabad *gondolatokból* álló betűsereg, földi hallhatatlanságunk ígérete. Kincs, mert nélküle gondolataink megfoghatatlanul elszállnának, felidézhetetlenek és bírálhatatlanok maradnának. Az írás olvasásakor újra megelevenednek, gondolattá alakulnak, sőt az olvasóban újabb gondolatokat szülhetnek. Olyanok, mint a spórák, amelyek évszázadok után is képesek feléledni. Ilyenformán a gondolatok időtlenül képesek egymást megtermékenyíteni, szaporítani.

*

A másoktól átvett magvas gondolatok további gondolatokat ébresztenek. Ha ezeket továbbadjuk újabb „rétegek” kerülhetnek a gombolyagra. Így születik a „gondolathóglyó”, (gondolatgörgeteg). Vannak olyan kiváló gondolatok, amik egy egész gondolatlavinát válthatnak ki.

*

Csak az a gondolat nem hal meg, amit tovább adunk, még inkább az, amit leírunk.

*

Napjainkban kézzel már alig körmölünk. Géppel írunk. Nyomtatott hivatalos szövegeket, szakirodalmat még olvasunk, ám a szépirodalom háttérbe szorult. Kiment a divatból, hal-doklik. A könyv értéke devalválódik. Akár szemétté vagy nyüggé válhat. Siratom!

*

Életünk első harmadában főként azért élünk, hogy valamit tanuljunk, a másodikban, hogy a tanultak révén valakivé, valamivé váljunk, a harmadikban, hogy alkossunk s továbbadjunk valamit. Mindháromban azért, hogy valamiképpen szolgáljunk, hasznot teremtsünk mások-nak is. Ha erre már nem vagyunk képesek, nem érdemes élni.

*

A főváros (nagyváros) egyfajta arctalanságot, vagy akár egyencartot alakíthat ki. A benne uralkodó világvárosiasság kedvez a világpolgárosodásnak, de elválaszt a népi nemzeti gyökerektől, identitástól, márpedig gyökér nélkül nincs tartós élet. A vázában tartott virág lehet szép, de biztosan nem hosszú életű. (A mezei virágok legtöbbször még a váza fogságát sem viseli el, inkább az önkéntes halált választja.)

*

A divat nem más, mint egyfajta üzleti manipuláció, valamiféle társadalmi kényszerből táplálkozó irratlan törvény, amit az érintettek önként követnek.

*

A zene – adott esetben – a természetfeletttel való kapcsolathoz vezető út.

*

A muzsika különös csoda! Hangokból, hangmagasságokból, (rezgésszámoktól), hangszínekből, hangok összecsengéséből áll, de ezek egyfajta biológiai, matematikai rejtett (érzelmi?) törvényeket követnek. Szerkezetes, konzekvens és ütemes, vagy akár ütemtelen, mint egy építmény vagy költemény. Fizikailag ugyan megfogható, de túl is van a fizikán, mert elsősorban az érzelemre hat. A muzsika füllel éppúgy hallható, mint a beszéd, ám nyelve nemzetközi, mindenki számára érthető. Hogy pontosan mit közöl, azt csak a zeneszerző tudja, vagy ő is csak érzi. Hogy a hallgató mit hall, mit ért és érzékel belőle, azt is csak a hallgató érti, esetleg csak érzi. A muzsika rendezett hangtömegére mindenki – lelki alkata vagy hangoltsága függőségében – másként, azaz a maga módján, saját igényére, ezerféle formában és tartalommal rezonálhat.

*

Nem szabad azonosítani a találmányt a feltalálóval. Elsősorban a feltaláló és nem a találmánya lehet zseniális. Isten végtelenül több, mint az általa alkotott ember.

*

Méltán csodáljuk a számítógépek elektronikáját – főleg azok mikro méreteit, kapcsolataik sokrétűségét, kiterjedt lehetőségeiket – ám ezek a mechanikus, (elromolható) összetevők mégis távol állnak az agytól. Az agy milliárdos nagyságrendű sejtjeinek száma és működése megdöbbentően bonyolult és összetett. Valahány sejtje, régiója tulajdonképpen önálló életet él, noha integritásban dolgoznak, anyagcserét folytatnak, önmegújulásra képesek, s milliárdnyi tömegben egymással szinte kibogozhatatlan funkcionális összeköttetésben állnak.

*

A számítógép az ember rabszolgája. Pontosan azt cselekszi, amire felhatalmazták, mégpedig csak akkor, addig, amikor és ameddig ezzel megbízták. A számítógép halott, csak akkor kel életre, amikor bekapcsolják. Nincs tudata, lelkiismerete, önálló akarata, s csak előre beprogramozott műveletekre képes.

*

Sajnálatos, de mind gyakrabban az ember válik az elektrotechnika rabszolgájává.

*

Az elektronikus lehetőségek ösztönzik az individualitást, ugyanakkor szinte észrevétlenül a legnagyobb ellenőrzöttségnek (kontrollnak) nyitnak kaput. Adatvédelem ide vagy oda, a modern technika révén már a WC-ben sem vagyunk (lehetünk) egyedül.

*

A technika kérlelhetetlenül pontos. Ha egy csavart kifelejtünk, vagy máshova csavarunk, már nem működik, s ezt mi rendjén valóként éljük meg. Szó nélkül engedelmesszük a csavarnak. Kénytelenek vagyunk szót fogadni. Amúgy viszont fegyelmezetlenek és rendetlenek vagyunk, mert tehetjük. Mert így is működünk. Jogunk van hozzá! „Szabadok” vagyunk, s ez nagyon kényelmes, bár unalmas. Néha felvetődik bennem a kérdés, hogy jól van-e ez így? Talán igen, de mintha valami hiányozna. Valamiféle lelkiismeretbeli belátás? Vagy ostor? Avagy nyakunkra egy vödör jéghideg víz?

*

Az éntudat (személyiség, öntudat) és az abból származó szabad akarat, ítélőképesség, érzelmvilág egyéni volta megfoghatatlan a tudomány számára, korántsem redukálható a pusztán materiális agyműködésre.

*

Önbecsapó tévedés, hogy az ember ismeri önmagát. A legtöbb ember olyannak látja magát, amilyen szeretne lenni. Emellett az ember folyamatosan változik. Ez is oka annak, hogy még a jelen személyiségünket sem igazán ismerjük, a múltbeli pedig már egyenesen idegen számunkra.

*

Testileg, lelkileg folyamatosan változunk, csak ezt a változást nem, vagy alig fogjuk fel. (Olykor felismerjük ugyan, de nem igazán vesszük tudomásul.) Olyan ez, mint az óramutató, ami látszólag nem is mozog. És sajnos nem egyenletesen változunk. 20 éves korunkig gyorsan, látványosan, azt követően aránylag lassan – szinte „állni látszik az idő” –, ám öreg korunkban a változás – ellenkező irányba – újra felgyorsul.

*

A változás oka a folyamatos megújulás. Újonnan képzett sejtjeink nem újszülöttek, hanem már koravének, azaz korosnak születnek, majd tovább öregednek. Olyan ez mind a staféta. A következő futó a célhoz közelebb veszi át a botot, tovább fut. Eközben – a cél felé közeledve – biológiailag, ám szellemileg (személyiségünkben) is folytonosan kicsit mássá válnak.

*

Olykor jelen-magammal sem vagyok tisztában, de pl. az egyetemi hallgató, vagy akár az osztályvezető főorvos személyemet sem igazán ismerem már. Amit mégis ismerek belőlük, azt is csak emlékeimben él, és csak „kívülről” szemlélem, esetleg másoktól hallom.

*

A kitüntetések – egy bizonyos idő után – már inkább az életkornak, mint az érdemeknek szólnak.

*

Nem az a döntő, hogy mit és hogyan mondunk, hanem hogy mit és hogyan cselekszünk. Ám kívánatos, hogy megszólalásaink és tetteink összhangban legyenek.

*

Az álom titokzatos jelenség. Noha sok feltevés foglalkozik vele, valójában megmagyarázatlan. Talán a lélek által nem ellenőrzött, „szabadon futó” agyműködés eredménye, mint amikor valaki elengedi a kormányt s a jármű irányítás nélkül szalad.

*

A forrást nem lehet felkavarni. Ha pillanatnyilag zavarossá, iszapossá is válna, rögvést kitisztul. Számomra ilyen folyamatosan tisztuló forrás az Isten.

*

Ha igaz lenne, hogy a megosztott fájdalom fele fájdalom, akkor az 2017. évi veronai buszbaleset kárvallottjainak milliomodra csökkenne a fájdalma. Alighanem a fordítottja igaz. A megosztott fájdalom növeli, továbbadja a fájdalmat. Valamennyi emberi veszteség gyógyíthatatlan, pótolhatatlan, mert minden ember „fenség”, a világban, sőt a történelemben egyedülálló. A közvetlen hozzátartozók fájdalma milliókra gyűrűzik át, de ezzel sem a veszteségük, sem a szomorúságuk nem csökken.

*

Születéstől halálig minden élő organizmusra jellemző – az atomokat (s részeitet is érintő) – *szüntelen mozgás*. Egy-egy laboratóriumi lelet olyan, mint egy pillanatfelvétel, amelyet fényképszerűen rögzít a technika. Ez nem jelent értéktelenséget, csupán az élet dinamizmusából látszólag konstans állapotot sugalló „ellopott” pillanatfelvételt.

*

Az agy csak spontán felejtésre képes, szándékosan nem tudunk felejtetni. Az agyban nem lehet radírozni.

*

Az élet egy olyan út, amiről nem tudjuk, hogy hova vezet, s mikor és hol van a vége. Az a vég, amely nem igazán cél, de kényszerűség. S ezt az utat jobb érzés társas módon megtenni még akkor is, ha végeredményben a társ mellett is egyedül vagyunk, s ha nem is mindenkinek azonos időben és helyen kell abbahagyni a menetelést.

*

Az élet folytonos változással megvalósított látszólagos változatlanság.

*

Az élő anyagban a célirányosság tetten érhető, amely végső fokon isteni eredetű.

*

Az „én”-ben benne foglaltatik a „te”, sőt a „mi”, ezáltal az egész emberiség

*

A Sors kiszolgáltatóit vagyunk. Vannak dolgok, amibe nincs beleszólásunk. Senki nem kérdezte tőlünk, hogy akarunk-e megszületni – fiúnak vagy lánynak –, mikor, hova, melyik családba? Kész helyzet elé állítva egyszerűen *lettünk*. De azt sem kérde senki tőlünk, hogy mikor akarunk meghalni? Szerencsére életünkben azért van olyan is, amibe beleszólhatunk, ám csak feltételes határig. Hiába akarnék mondjuk mérnök lenni, ha az egyetemre nem vesznek fel, vagy külföldön se tudnék tanulni, ha nincs elég pénzem, esetleg nem engednek ki, vagy be. Aztán az életben igen sok véletlen (váratlan) dolog is ér bennünket, amik nem is biztos, hogy véletlenek. Sokszor nem úgy alakul a sorsunk, ahogy szeretnénk, de később kiderül, hogy hasznunkra vált a fordulat, amit mi a maga idejében károsnak éltünk meg stb.

*

Életünk tele van *véletlenekkel*. Saját életemre gondolva: Mi (ikrek) véletlenül születünk szüleink házasságának harmadik évében? Véletlenül születünk ikerként? Véletlenül maradtunk életben a háború során? Véletlenül halt meg féltestvérem Kisági csecsemő korában? Véletlenül nem lettem végül is katona? Hogy Gyurácz Ferenctől felszólítást kaptam az írásra? Sok minden véletlennek tűnik, de valahol az isteni gondviselés bújik meg mögötte. Ezeket rendesen utólag érzékeljük, de van, amire talán csak „odaát” tudjuk meg a választ.

*

A mai élet hektikus, a korábbi élet nyugodtabb és más volt. Pedig a számos kényelmi eszköz és „gyorsító” technika miatt ma kellene több szabad idővel élnünk. Ám ez nem teljesen van így. A technika visszaszerzi azt az időnyereséget, amit biztosít. Régebben gyalog jártunk, ma gépkocsival. Minden gépkocsival tett szombathelyi úttal – a technika révén – jó 20 percet megtakarítunk. (Ha ma várni kell a buszra, akkor ez a nyereség akár azonnal el is tűnhet.) A megnyert időt eltöltjük autómosással, szervizzel, gumicserével. A televízió hazánkban átlag napi másfél órát von el egy-egy személytől. Nem csak időt rabol, de pl. tönkreteszi a családi vacsorát, beszélgetést is. A tv-t (reklámjait) pl. nézni „kell”, főleg, ha egy „folytatás” elé vannak beiktatva. Időrablás! Legalább ugyanennyit von el az internet, okos telefon, és ha ez kötődéssé, szenvedéllyé válik, akkor sokkal többet. A gépkocsival mozogni, menni kell, ha már van és lehet. Minden technikai „kütyű” el is romlik, cserélni, javíttatni kell. S mindez a közösségi-, családi élet rovására. Nincsenek közös étkezések, beszélgetések, ritkulnak az igazi közös ünnepek, ünneplések, ugyanakkor sűrűsödnek a programok, rendezvények, amikre el kellene menni.

*

A minden pillanatban bekövetkező új helyzet felismerése a *valóság*.

*

Az ember lelke hasonlít egy tóhoz. Ha követ dobnak bele felkavarodik, zavaros és hullámos lesz, majd egy idő múltán újra megnyugszik, simává válik, de a kő benne marad.

*

Figyelem az október végi muskátlikat. Egyesek kókadnak, lehajtják hulló szirmú virágaikat, feladták a küzdelmet, készülnek a halálra. Ám akad még néhány új bimbó is, amik talán azt szeretnék megmutatni, (vagy azért könyörögnek?), hogy még élni szeretnének. Létezik vajon a növényvilágban is *remény*?

*

A megtermékenyített petesejt az „egyesülés” és „vándorlás” szakában úgy viselkedik, mintha a testen kívül volna (hiszen laboratóriumban is biztosítható ezen időszak). E szakaszban az osztódó megtermékenyített de magányos petesejt a „befogadásra”, anyai közreműködésre vár. És a lélekre!

*

A mozgó élőlények – mozgó, vagy helyhez kötött – étellel táplálkoznak, (életből élet lesz). A helyhez kötöttek az élettelenből állítanak elő életet, (az élettelenet teszik élővé), viszont a halálban (elpusztulásban) az életből ismét élettelen lesz. Ez az anyag egyik körforgásának sémája.

HALÁL, MEGHALÁS

Az Élet legmegbízhatóbb „tisztogatója” a halál. Ő dönti el, hogy kit és mikor „selejtez” ki?

*

Születési anyakönyvi kivonatunkkal egy időben megkapjuk halotti anyakönyvi okmányunkat is, csak a dátum nincs kitöltve, ezáltal „nem ismerjük a napot és az órát”.

*

Az élet egy nagy siralomház, amiben a halálraitéltek nem tudják a kivégzés időpontját.

*

A halál az életnek, s nem (csak) a betegségnek vége. A betegség (baleset) legfeljebb segédeszköz, ok – egyfajta „Kharon ladikja” –, ami átsegít az életből az élettelenbe.

*

A halál az élet ellentéte, amiben a célirányosan szervezett anyag már nem működik (nem mozog). Az anyagi test egy ideig eredeti formájában még létezik, majd leépül, szétesik. Belekeveredik a természet anyagaiba, ahonnan származott. Az isteni „lehelet” azonban nem pusztulhat el, mert nem e világból való.

*

A halál hasonlít ahhoz, mikor egy gépből kifogy az üzemanyag (a lélek) és leáll az égés, vagyis a motor. Olyan is van, hogy maga a motor romlik el, s feleslegessé válik az üzemanyag. Elképzelhető tehát olyan halál, ami azért következik be, mert a lélek elhagyja a testet, (a test kiürül), de olyan is, hogy a test elromlása következtében feleslegessé válik a lélek, ami kénytelen elköltözni.

*

A halál ellentmondásos fogalom. Életünk végén, az élet megsemmisítő katasztrófája, a gyógyítás teljes kudarca. A túlvilágról nézve azonban minden betegség, szenvedés megváltója, legyőzője, az örök boldogság és egészségessé vált állapotunkban való továbblépés kapuja, túlvilági születésnap ajándékozója. Innen nézve tehát a legnagyobb rossz, onnan tekintve viszont a legfőbb jó ígérete.

*

Mire való az egy életen át tartó úton lét, ha az a halálba torkollik? Miért szárad el a fű és miért zöldül ki újra? Lehet, hogy a halál „szárazságát” a túlvilág „kizöldülése” követi? (Csakhogy a fű ugyanott zöldül ki, ahol kiszáradt!) A halál, s az utána következő „lét” vagy „nemlét” életünk egyik olyan nagy kérdése, amire emberöltön át sem ismerhetjük a választ. Csak reményeink élnek – nevezhetjük akár hitnek is –, de bizonyosságunk nincs!

*

Életünk lényegében szakadatlan *kényszer-vándorlás egy ismeretlen cél felé*, amelynek csak a kapuját ismerjük. Lesújtó, hogy nem tudjuk biztosan, hogy ez a kapu hova vezet? Rajta át a semmibe lépve végleg bezárul-e a lét, vagy kitér az öröklét ajtaja? Még szerencse, hogy a remény vész el utoljára.

*

Mi lesz halálunkkor szellemi, morális, kulturális javainkkal? Egész életünkben gyűjtögetjük, formáljuk őket, miközben ők is alakítanak minket, s a végén a halál mindent kiolt, megsemmisít, mint mikor a számítógép menthetetlenül tönkremegy? Anyagi javaink egy részét át tudjuk adni örökösainknek, ám a szellemi javak zöme megsemmisül. Vajon végleg és visszafordíthatatlanul elvésznek? Hogyha nem, odaát mi marad meg, s főleg mit tudunk hasznosítani belőlük? Mi haszna lenne a másvilágon pl. Homérosznak, de gyönyörű nyelvünk miatt is kételyeim vannak.

*

Amikor megszülettünk egy új, idegen világot fogadtunk be, tisztos korunkban viszont már egy közben fokozatosan idegenné váló világtól szakadhatunk el. *Az élet egyirányú, sőt zsákutca*. Benne csak továbblépés van, nincs visszafordulás. Reményeink szerint mégsem végállomás, hanem valamiféle átszállóhely.

*

Az emberben él a *fény utáni vágy*, ami képes legyőzni a sötétséget. Mert a sötétségben „lakik” a halál. A sötétség több, mint a világosság hiánya. Titokzatos (misztikus) ismeretlen volta miatt a sötétségtől minden gyermek, de sok felnőtt is fél. A sötétség a bujkálók menedéke, a babona melegágya, egyúttal a gonosz szinonimája. Ám van spirituális értelme is, hiszen János ismert prólogja így kezdődik: „Kezdetben volt az ige/ ... Benne élet volt/ És az élet volt az emberek világossága/ ... De a sötétség nem fogadta be ... (Mert, ha befogadta volna, megszűnt volna sötétség lenni!)”

*

Ifjúságunkban az egész világot akarjuk birtokolni, megismerni. Öregedőben egyre szerényebbekké válnak álmaink, beszűkül életterünk. Mind kevesebbel érjük be. Ám ez a térbeni és szellemi „összezsugorodás” egyúttal – reményeink szerint – végkibontakozásában egy olyan átszállóhely, amely kinyitja előttünk a végtelent.

*

A halottból éppen a lényeg hiányzik, amit életnek nevezünk. Az életet fenntartó lélek, amelyről nem tudjuk, hogy azért hagyja-e el a testet, mert „gazdája” már nem képes „eltartani”, avagy azért mert már nem tudja a testet éltetni?

*

Halálunk után egy ideig még „túlélünk”. Odaát valóságban, ideleenn időlegesen és virtuálisan. Szeretteink, utódaink szívében, szellemünk, tetteink, emlékünkhöz, tárgyaink révén egy ideig valamiképpen még *létezünk*. Ez többnyire nem tart tovább 10–20 évnél. Kivételes emberek személyisége tovább is érvényesül, de ez már csak mesterséges, passzív túlélést jelent.

*

A javakor végén (az öregség kapujában) meghaltak akár jól is járhatnak azzal, hogy megmenekülnek az előrehaladott kor egyre nyomasztóbb keresztjétől.

*

Addig fosztogatja fizikai és szellemi képességeinket az öregség, míg bele nem fáradunk. Amikor kiüresedik az életünk, haszontalanná válunk, párbeszédet kezdünk, sőt néha meg is egyezünk a halállal.

*

A test elporlad, a lélek halhatatlan. Ezt dogmaként tanítja a katolikus vallás. Ám ha – Luther szerint –, az ember lelke a halálban mintegy „alszik”, de „az utolsó napon” a feltámadáskor felébred, akkor mégiscsak kell valaminek léteznie, ami folyamatosan alszik. Kell valaminek lenni, ami az ember identitását megőrzi, fenntartja – ez pedig a lélek, ami igenis létezik, sőt hallhatatlan. Hogy a halál után ez a lélek hogyan és hol (Istenben, Istennel, egyfajta „közti helyen”, vagy éppen időn kívül) létezik, vagy valóban „alszik”, arra csak feltevések vannak, de a léleknek folyamatosan *léteznie (élnie) kell!*

ISTEN, HIT, TUDOMÁNY, VALLÁS

Az Isten által ajándékozott hit egyeseknek ingyenesen adatik, másoknak meg kell dolgozni érte. Aki kér, az kap, aki keres az talál, és a zörcetőnek ajtót nyitnak (Mt 7,8) – mondta Jézus. Tehát keresni, kérni, zörcetni kell, de a legkevesebb, amit tehetünk, hogy mindig nyitottak, előítélet mentesek legyünk a hit befogadására.

*

A vallásosság előfeltétele és egyedüli tápanyaga a hit. Mégpedig a feltétel nélküli hit! Hinni kell Jézus megváltó mivoltában, keresztahalálában és feltámadásában. Hinni kell a szeretet törvényében és Isten irgalmasságában. Mindezt nem, vagy csak óvatosan lehet értelemmel alátámasztani. Aki vallásosságát egyedül értelemmel akarja kialakítani vagy fenntartani, az kudarcra van ítélve.

*

A hit remény és várakozás. Vagyis előfeltétele annak, hogy a remény valamilyen valóság vagy jel formájában beteljesüljön.

*

A hit nem csupán passzív elhívés, hanem *aktív életforma*, Jézus útmutatásai szerinti élet.

*

Amíg valamilyen jelet nem kapok valamiről vagy valakitől, addig abban a tudatban élek, hogy nem létezik. (Talán még akkor is, ha tudom, hogy létezik!) Pl. ameddig nem fáj a derekam, addig úgy élek, mintha nem is lenne. Amint azonban fájni kezd, tudom, (átélem), hogy létezik. Ez fokozottan így van Istennel és a transzcendens világgal.

*

A hitet nem lehet racionálisan mérni, megítélni. De gondoljuk meg, hogy vajon 100 évvel ezelőtt – első sorban racionális megközelítésből – ki hitt volna a televízióban, a távirányítókban vagy az útvezető készülékekben stb.? A hit rendkívüli ajándék, amelynek csak kis részben alátámasztója, nagyobb arányban akár ellensége a racionalitás. A hit azért csodálatos (ugyanezért nehéz is), mert olyanban hisz, ami racionálisan szinte hihetetlen.

*

Ha 200 évvel ezelőtt a láthatatlan, (okos) baktériumok, vagy a mikroszkóppal sem észlelhető vírusok létét állította volna valaki, bizonyára örültnek tartották volna, hiszen látással, hallással stb. nem voltak bizonyíthatók, valószínűtlenségük és szokatlanságuk miatt egyszerűen hihetetlennek tűntek. Hasonlóan vannak sokan ma is Istennel és a transzcendens világgal. Azért, mert jelenleg kimutathatatlanok, racionálisan valószínűtlenek, nem hisznek bennük. A végső idők azonban megismertetik őket. De sokak számára ez már késő lehet.

*

Isten szeret bennünket, hiszen ő a *Szeretet*. Ez nem azonos a szeretgetéssel. A gyermekét – esetleg éppen tilalom segítségével – nevelő szülő is szereti gyermekét, vagyis a szerető nevelés nem egyenlő a folytonos becézéssel, hízélgéssel. A szeretet nem pusztá érzélem, nem is elvont fogalom, hanem *cselekvésre ösztönző energia*. Isten valamennyi cselekedete (beleértve földi kereszthalálát) szeretetből fakadt.

*

Isten nem „kimutatható”, (legfeljebb bemutatható), tulajdonságai természettudományosan nem mérhetőek, csak közvetett módon sejthetőek. Az emberi jósnak, szeretetnek sincs mértekegysége. Isten szeretete, amely teljes önzonosulás, önfeláldozás az emberi szeretethez legfeljebb hasonlítható, de azt felülmúló és mérhetetlen.

*

Isten az ember számára *teljességében* felfoghatatlan, mert csak emberi képességeink szerint („emberül”) közelíthetjük meg. Az isteni tökéletességbe értelmünkkel éppúgy nem tudunk behatolni, mint ahogy a bennünket szerető és részben értő kutya sem értheti Püthagorasz tételét. *Istent érezzük!* Léte és az isteni tartomány megfajthatatlan titok!

*

A hit befogadása lényegében egy statikus labilitás dinamikus stabilizációja.

*

Jézus nem csak tanított, gyógyított, csodákat tett, de emberi alakban megszemélyesítette, megfoghatóvá tette az Istent.

*

Nem létezik egységes hit. A teológusok részterületenként, sőt azokon belül is eltérő nézeteket vallhatnak. Tudatosan vagy tudat alatt a laikus hívők is ekként hisznek. Ez elvi, lelkiismeretbeli felhatalmazást ad az ember számára, hogy *hitét egyéni módon élje* meg mindaddig, amíg az nem ellenkezik a Szentírás tételes igazságaival, saját felekezete dogmáival.

*

A Szentírás jószerével az etikával kezdődik, hiszen az őszülőknek „a jó és rossz tudás” fájáról nem szabadott enniük. (Ter 2,17) Hogy a rossz tudását nem ismerhette meg az érthető, de a jó tudás megismerésének tiltása (oka) isteni titok. Talán, mert a jó és a rossz – lelkiismeretünk révén – önmagától is utat tör az ember felé?

*

Teljes szabadságban csak az Isten él, aki maga az *abszolút szabadság*. Különben nem létezik abszolút szabadság sem a természetben, sem a társadalomban, – utóbbiba beleértve az őt alkotó egyes embert. A fák – bár lenne terük – nem nőhetnek az égig, s az ember szabadságát is korlátozzák saját képességei. Biológiailag és társadalmilag egyaránt. Az ember nem léphet át önmagán. (Ha ritkán vagy/és átmenetileg képes lenne is rá, negatív következményeivel számolnia kellene.) Elvileg szabad lenne (tudna is) pl. nem táplálkozni, nem inni, ám előbb utóbb éhen és szomjan halna. Vele megfosztaná önmagát a szabadságtól. Mindenkinnek „szabad” dohányozni, de az önpusztítással, a (szabadság korlátozó, megvonó) tüdőrákkal is számolnia kell. Belenézhet a napba, de ettől meg is vakulhat. Kiteheti magát a zajártalomnak, ami halláskárosodást okozhat stb. Ám vannak olyan „fizikai” szabadságok, amikkel élni nem is képes, pl. senkinek sem sikerülhet a gravitációt legyőzni stb. Ezeken túlmenően az embert nem csak saját biológiai és fizikai szabadsága, de a társadalom törvényei is korlátozzák. Éppen ezért kimondható, hogy *az ember (vele a társadalom) szabadsága mindig korlátozott*.

*

A liberális szabadságnak nincs őre, megtorlója, ezért szabadosságba, anarchiába, sőt erőszakba torkollhat. A keresztény szabadság eredője, egyúttal számonkérője az Isten.

*

Hogy – talán kivétel nélkül – minden vallás hisz a túlvilági életben, lehet bizonyosság, de lehet akár gyanús is. Utóbbi értelemben az ember túlvilági illúziókba menekül a halál – a végleges megsemmisülés – elől.

*

Napjaink „haladói” folyamatosan átértékelik, relativizálják a hagyományos keresztény eszméket, korunk amoralitását morálisként igyekeznek eladni, ami viszont – egységes és szilárd hitbéli alap hiányában – folyton változik. Úgy tűnik, elvesztettük a hitre (erkölcsre) vezérlő iránytűnket. Helyette a csúcstechnológia megannyi modern iránytűvel kápráztatott el bennünket, ám valamennyi más és más irány felé mutat.

*

A teremtést helyettesítő elméletek adósok annak megválaszolásával, hogy hogyan lesz a *semmiből valami*. Mert a világot (anyagot) meg kellett teremteni, hogyan is létezhett volna öröktől fogva? Az ősrobbanás tetszetős, ám – ha igaz – azt is Isten művelte. És ha a természetben minden egyfajta „fejlődésnek” (evolúciónak) az eredménye – mintegy meg hosszabított teremtésként – azt is Isten programozta (kódolta) be. (Ezt már Szent Ágoston is feltételezte s a dolgokba rejtett „észcsíráknak” nevezte.)

*

A hit világnézetünknek – elfogadásra épülő – alapja. De nem elég a pusztá meggyőződés! A hit előfeltétele, sőt eredménye is a szeretet, amit a folyamatos megvallás, megélés, valamint a továbbadás készsége hitelesít, fenntartója pedig az Istennel folyó szakadatlan párbeszéd, vagyis az ima.

*

Számomra pl. sokáig abszurd volt, hogy Istenhez mindannyian imádkozhatunk, aki így egyszerre milliókkal áll párbeszédben. Ám mióta a szatellitok segítségével a gépkocsi elektronikus útvonal irányítását megismertem (és megcsodáltam), el tudom képzelni, hogy a tökéletes Isten ennél még többre is képes, hiszen az irányítónak minden gépkocsira egy időben, külön egyedre szabott gondja van. S ezt az az ember volt képes megteremteni, akit a nála nagyságrendekkel tökéletesebb Isten teremtett.

*

Minden imánkat meghallgatja az Isten, de nem mindegyik kérésünket teljesíti. Hogy miért, azt csak ő tudja, ám többnyire utólag mi magunk is megértjük.

*

Én az imát szélesebb távlatban értelmezem. Az ima legalább annyira az Istennel való együttélésnek, együtt létezésnek, egységnek tudatos megélése, ami egész életünkre kiterjed. Ha akartjuk, ha nem, Isten velünk, sőt bennünk van. Minden jót csak vele, sőt általa tehetünk. Gondolataink imává válhatnak. Életünk lehet beszéd nélküli hitvallás. A természet megcsodálása önmagában is ima, Isten dicsérete, dicsőítése. Ezekhez képest a gépiesen elmondott fohászok csupán epizódok, de egyúttal a hitigazságok ismétlése, s nem utolsó sorban Istennek áldozott idő.

*

Imádkozni nem mindig könnyű! A gépies imánál az ember gondolataiban hamar elkalandozik, a személyesnél pedig a mondanivalóink válasz nélkül maradnak. Az ima – a szó szoros értelmében – nem párbeszéd, hanem monológ, olyan egyoldalú beszélgetés, amelyben a beszélgető partner némának tűnik. Az Úristen hall, ért, de nem szól vissza! Nem valakivel, hanem valakinek beszélünk. Ugyanakkor az ima nem csak egyéni, de közösségi is, aminek tudatosulnia kellene.

*

Az imát szokás Istennel való beszédnek tekinteni. Ez azonban csak részben igaz, hiszen a klasszikus imában egy láthatatlan létezővel, annak válasza nélkül, egyoldalúan „beszélgetünk”, viszont a másik fél nem csak hallgat, hanem meg is hallgat.

*

A gépies imamorzsolás (imamalom) nem haszontalan. A bennük rejtőző hitigazságok révén rögzítjük (sulykoljuk), mélyítjük hitismereteinket („isméltés a tudás anyja”), s újra és újra szóban is megvalljuk azokat. Ugyanakkor (részemről nem ritkán) okot és lehetőséget ad az elkalandozáshoz, vagyis a számmal mondott, de gondolatban nem követett memoriterhez. Ám ezen „időtöltés” ez esetben sem kárba veszett, mert Istennek szánt időt és szándékot tanúsít.

*

Az Istennel való gondolati foglalkozás (elmélkedés) szintén ima. Általa az elérhetetlent, elképzelhetetlent, megfogalmazhatatlant igyekszünk megközelíteni. Róla gondolkodni annyi, mint vele lenni. Viszonozni (törleszteni) azt, hogy ő mindig velünk van.

*

Valahányszor tudatosan bennünk a természet szépsége és nagyszerűsége, s azt Isten művének érezzük, neki megköszönjük, voltaképpen imádkozunk. S ez sok, szóval mondott imánál többet érhet.

*

Az ima tágabb értelemben az Istennel való együttlét megérezése, Isten társaságának felemelő eseménye. „Némán is lehet imádkozni!”

*

Imáink során jobbára csak önmagunkért imádkozunk. Ám a másokért folytatott imádság egyfajta áldozat. Amikor önzetlenül időt szentelünk egy másik személy vagy ügy érdekének, olyan, mint mikor vért, vagy valami szervet, sőt akár alamizsnát adunk egy ismert vagy ismeretlen személynek. Ima által időt áldozunk, ám ami ennél több, saját szeretet-tökénket ajánljuk fel másokért.

*

A tudomány voltaképpen vakon halad előre. Ám – tudva vagy tudat alatt – voltaképpen *Isten művét akarja megismerni*. Szédületes eredményeket ért ugyan el, de még mindig csak az elején tart. Az „isteni részecske” részbeni igazolása már egyfajta eredményt – ha tetszik Isten-bizonyítékot – sejtet, de pl. a hatalmas pénzekkel előállított tudományos központokban sem sikerült eddig az ősröbbanást modellezni. Azt, amit – feltéve, hogy ha egyáltalán volt – Isten egyetlen gondolatlan véghez tudott vinni.

*

A tudomány által leírt világegyetem, egyik út Isten analóg felismeréséhez.

*

Az univerzum, benne a világunk és a természet kialakulásához egyedül a *vak véletlen nem nyújt* elégséges magyarázatot. Ehhez nagyobb hit kellene, mint ami a bibliai teremtés szó szerinti értelmezéséhez szükséges.

*

A kreacionizmus (teremtéelmélet) és evolúció (fejlődéelmélet) nem feltétlenül egymást kizáró, esetleg éppen egymást kiegészítő fogalmak (folyamatok).

*

A világ Isten materializált gondolata.

*

A hit és tudomány nem egymás ellentéte. A *hit egyenesen a tudomány előfeltétele*, hiszen minden tudomány hittel (hipotézissel) kezdődik, amit, ha bizonyítanak, tudománnyá válik, miközben a belé vetett hitet nem veszítjük el. Ám a bizonyított tudomány sem biztosan végleges, a *ma igazsága lehet a holnap tévedése*. Évezredekig saját szemünkkel bizonyosodtunk meg afelől, hogy nap keleten kel, majd az égbolton átívelve nyugaton nyugszik. Galilei nyomán azonban kiderült ennek téves volta, az ő hipotézise (hite) viszont bizonyított tudománnyá vált.

*

A vallásos hit annyiban különbözik a természettudományos „hit”-től, hogy előbbi bizonyítására csak halálunk után kerülhet sor. De nyitott szemmel és érző lélekkel már ebben a világban is találhatunk transzcendens jeleket, „bizonyítékokat”.

*

Minden tudományos felfedezés, találmány lényegét tekintve „Isten művének felfedezése”. *A kutató voltaképpen Isten nyomában jár*. Minden kutatási eredménnyel közelebb kerülünk az Isten-titok megfejtéséhez, ám a teljes tudásra csak a „transzcendensben” lesz részünk. A természettudományos kutató, Isten művét kutatja.